

У коробку з рукоділлям обов'язково покладіть *нитки для вишивання*, вони будуть потрібні не тільки для створення малюнка, але і для обведення контуру, ущільнення швів, закріплення стрічок.

Для прикраси вишивки використовуються *намистини, бісер, стеклярус*.

Стрічки з мережки надають вишивці урочистість. У ролі основної тканини під рукоділля можуть виступати батист, пліс, муслін, серпанок, сатин, льон, креп. Особливих обмежень до вибору основи немає, головне-вона повинна бути міцною та еластичною. Не соромтеся використовувати для роботи старовинні тканини, які дісталися Вам від бабусь.

Вишивати в основному доведеться *на п'яльцях*, вони допоможуть робити рівні незатянуті стібки, що гарантує обсяг зображення. Щоб п'яльця не залишали заломів на тканини, потрібно обмотати одне кільце м'якою тасьмою.

*Срібна Юлія
(Полтава, Україна)*

ВИШИВКА – ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ЕТНОДИЗАЙНУ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Стан входження України до європейського простору зумовили переосмислення ціннісних орієнтирів та стратегій людського буття. Цінності займають найважливіше у житті людини й суспільства, оскільки саме цінності характеризують власне людський спосіб життя, рівень виділення людини з тваринного світу. Українська нація у своєму досвіді, що ґрунтується на споконвічних принципах моралі та естетики, не вичерпала свої духовні можливості, у силу різних обставин, «не розгорнула» їх у повному обсязі і творчій потенції [3].

Традиційні художні промисли – це своєрідна пам'ять народу, яка зберігає його духовний досвід та єднає минуле із сьогоденням і майбуттям. Вони формувалися віками і можуть розвиватися і вдосконалюватися завдяки знанням та вмінням багатьох поколінь майстрів, які передавали й передають їх молодим. Із далекого минулого прийшло до нас і рукоділля – шиття, плетіння, в'язання, вишивання, нанизування.

Виникнення вишивання – один з найпопулярніших видів народного мистецтва – належить до епохи первісної культури і пов'язане з використанням першого стібка при виготовленні одягу зі шкір тварин. Перехід від кам'яного та кістяного шила до кістяної, а потім бронзової та сталеві голки, сприяв винаходу й удосконаленню нових способів шиття та вишивання, які доповнювали один одного.

На Україні вишивали у кожному селі, у монастирях, поміщицьких маєтках. Так уже ведеться з давніх-давен – жінка одягала сім'ю, ткала килими, скатертини, вишивала рушники та сорочки, гаптувала їх квітами та оберегами, щоб доля рідної людини була красивою, захищеною від

злого ока.

Перша вишивальна школа була організована у XI ст. сестрою Володимира Мономаха Ганною, у ній дівчата вчилися вишивати золотом і сріблом.

Для вишивання важливе значення має матеріал, його зміни в історичному аспекті. Вишивальні матеріали – це, по-перше, основа – тканина, на якій вишивають. Спочатку полотняні, лляні, вовняні тканини домашнього виробництва, пізніше – тканини фабричного виготовлення: батист, коленкор, китайка, муслін, плис, плюш, шовк. По-друге – це матеріал, яким вишивають: нитки ручнопрядені конопляні, лляні, вовняні, нитки фабричного виготовлення – заполоч, гарус, зсукані вовняні нитки, шовк, металеві золота та срібна нитки, корали, перли, коштовне каміння, бісер, металеві пластинки – «лелітки», гудзики.

До середини XIX ст. тканини домашнього виробництва посідали головне місце. Їх виготовляли жінки у вільний від сільськогосподарських робіт час на ткацьких верстатах з двома підніжками, які утворювали перпендикулярне переплетення основи і утка. Це так зване просте полотняне переплетення, типове для лляного і конопляного полотна.

Народним майстрам було відомо понад 20 видів полотна. Число пасом, які використовували для основи, визначало товщину полотна, давало назву полотну, свідчило про його якість, тобто чим тонші нитки, тим більше їх укладається в ширину: дев'ять пасом – «дев'ятка», десять – «десятка», «дванадцятка». Ширина полотна домашнього виробництва 45–53 см. На Полтавщині було поширене полотно із конопель середньої ширини 45–50 см.

На Україні з часом формується багато осередків вишивки. Центрами народної вишивки, справжніми осередками майстерності є Решетилівка на Полтавщині, Дігтярі на Чернігівщині, Глинки і Кутки на Івано-Франківщині, а також Київ, Полтава, Вінниця, Львів, Чернігів, Черкаси та ін.

Полтавщина – один з найбільш своєрідних, яскраво виражених центрів народного декоративно-прикладного мистецтва України. Здавна набули тут свого розвитку різноманітні види народної творчості і насамперед такі як гончарство, килимарство, художня обробка деревини, лозоплетіння, набійка, вишивка.

Від народження до самої смерті життя народу було пов'язане з виробами народного мистецтва. Вони оточували людей у повсякденному житті: вишиті рушники, доріжки, скатертини, хустки, різьблені або розмальовані мисники з керамічним або дерев'яним посудом, скрині та інше.

Одяг був повсякденного призначення і святковий. Для щоденного носіння служили білі вишиті сорочки. Святковий одяг – більш розкішний, привабливий. Сільське населення одягалось виключно у тканини домашнього виготовлення.

По всій Україні був поширений так званий полтавський тип сорочки. В артілях Полтавщини чоловічі сорочки вишивалися традиційним геометричним орнаментом. Використовувалася гама м'яких пастельних кольорів, значне місце належить техніці білим по білому.

Комір, чохли чоловічих сорочок «чумачок» оздоблювали зубчиками. Для цього спочатку виконується мережка на одну дірочку, потім полотно складається удвічі, від чого утворюються зубчики. Кожний зубчик ретельно обкидається нитками і закріплюється. Під ним вишивають вузький узор або хрестик (ретьязь), іноді роблять вівсяночку – узор з ювелірною розробкою деталей. Стики частин, щоб вони не перетворювалися в грубі рубці, з'єднують ажурними швами, що мають вигляд орнаментальних мережок (змережують). Останні несуть подвійну функцію – практичну та декоративну. Так, дві частини сорочки на чоловічій пазушці з'єднують черв'ячком, городками. Рубці підшивають з одночасним витяганням ниток основи і створенням вузької мережки. Найбільш простою є мережка прутик на дві дірочки, розміщені одна проти другої. Прутик допомагає зробити природний перехід від рельєфного рубця до орнаментальної композиції пазушки.

Для «чумачок» використовували сірувате домоткане полотно, на якому цікаво проступає білий малюнок, виконаний найчастіше у поєднанні з вирізуванням.

Використання домотканого полотна, що має перпендикулярне переплетення ниток, обумовлювало і загальний характер полтавської вишивки, геометричні або геометризovanі орнаментальні форми, вирішені великими рельєфними масами.

Для більшої контрастності добавляли небілені (сурові) нитки або злегка підфарбовані в блакитно-попелясті відтінки.

При вишиванні «біллю» – білим по білому – утворюється малюнок високого рельєфу зі світлотіньовим моделюванням. Залежно від напрямку світла узор по-різному то відбиває, то поглинає його.

Вишивка білим по білому – своєрідний художній засіб, який асоціюється з красою морозних візерунків, що найшло відображення в піснях. Вишивання білим по білому, яке до певного часу було характерне для Полтавщини, зустрічається і в інших областях України: на Вінниччині, на Чернігівщині, що свідчить про широкі культурні зв'язки різних місць України.

*По білому білим шила,
Інеєм рубила,
Сороченьку чумаченьку,
Що вірно любила».*

За кількістю кустарів-ремісників Полтавська губернія посідала одне з перших місць у Росії. Свої вироби вони збували на ярмарках, серед яких найбільш відомі полтавські, решетилівські і сорочинські.

Сучасна вишивка як синтетичний вид декоративно-ужиткового

мистецтва, заснований на принципах народної творчості, має значний потенціал з позиції психолого-емоційного і змістового впливу.

Для всіх видів декоративно-ужиткового мистецтва характерно взаємопроникнення орнаментальних мотивів настільки, що іноді важко визначити первинну приналежність. Вивчення традицій декоративно-ужиткового мистецтва розвиває відчуття композиції, ритму, кольору, виховує смак, уміння визначати художній рівень виробу [4]. Мистецтво вишивання є одним з багатьох видів декоративно-ужиткового мистецтва як народного, так і професійного.

Для вишивки важливим є не тільки збереження архаїчного, традиційного, а і входження в новий світ інформаційної культури. Тому можна сказати, що вишивка проникає в різні категорії життя людини, вона формує індивідуальний художній смак, а також є джерелом для етнодизайну.

Етнодизайн – це один з інструментів формування «суспільства з певними характеристиками», які будуть унікальними за своєю суттю, що дасть можливість цьому суспільству, а також його продуктам виробництва, бути впізнаними міжнародним товариством [2].

Етнічний дизайн – це створення промислових виробів з елементами етнічної культури будь-якого народу. Так як ми живемо в Україні, природно, що ми повинні виховувати молоде покоління на національній культурі своєї держави.

Вишивка – це цінне-художнє джерело, яке дає можливість глибше усвідомити питання специфіки матеріальної і духовної культури українського народу. Це мистецтво всенародне, в якому через віки пронесена і збережена колективна художня пам'ять, естетичні ідеали краси [5, с.21].

Серед молоді носіння вишиванки стає модним і стильним явищем. Вишиванка для українців має велике значення. Ніхто не пам'ятає, коли виник цей вид народного мистецтва. Та можна з упевненістю сказати, що сорочка, уквітчана різнобарвними візерунками, – це не просто святковий одяг.

Дизайнери одягу кожен по-своєму намагаються подати українську вишивку, використовуючи старовинні орнаменти, які ніби «вмонтовують» в сучасний одяг. Одяг у етностилі мусить бути зручним для молодого українського покоління і водночас показувати, що можна робити з культурної спадщини, яку має Україна.

Вишиті візерунки для своїх колекцій етнодизайнери, здебільшого, купують та разом зі старовинним українським одягом, на якому ще збереглися вишиті орнаменти, моделюються в сучасний одяг. Тканини етнодизайнери використовують лише натуральні – льон, бавовну, шовк; кольори – чорний, білий, коричневий, а також червоний та фіолетовий.

Продовжуючи традиції предків, кожне покоління по-своєму вирішує нагальні проблеми, зокрема завдання сучасного національного мистецтва.

Це проявляється в пошуку нових шляхів і способів вираження, притаманних кожному етносу: духовності, особливості національного характеру, філософії, естетичного та етичного ідеалу.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Алла Чорноморець. Українська вишиванка / А.Чорноморець, Т.Кара-Васильєва. – Либідь. – 2002.
2. Корницька Л.А. Виховний потенціал етнодизайну у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів швейного профілю / Л.А. Корницька // Педагогічний дискурс. – 2012. - №12. – С.185-188.
3. Отич О.М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: Монографія / О. М. Отич; за наук.ред. І. А. Зазюна. – Чернівці: Зелена Буковина, 2007. – 752с.
4. Оршанський Л. Етнодизайн як інноваційний художньо-естетичний компонент технологічної освіти / Л. Оршанський // Молодь і ринок. – 2011. - №1(72). - С. 38-40.
5. Сусак К.Р. Українське народне вишивання: Навч. посібник / К.Р.Сусак, Н.А. Стеф`юк. – К: Наук. світ, 2006. – 281 с.